

Peruspalveluministeri Susanna Huovinen

Päihdehaitat muille –oheistapahtuma

Seminaarin avaus ke 12.6.2013 klo 13.00 *Kansallismuseo, Auditorio, Mannerheimintie 34

Hyvät kuulijat, Our International Guests

Metropolian sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyöhön v. 2009 koottiin lasten kokemuksia vanhempien haitallisesta päihteidenkäytöstä. Iria kirjoittaa: Olen usein todella väsynyt koulun jälkeen, nukun yleensä n. 2-6 tuntia ja joskus en ehdi syödä aamupalaa. Koulusta tultuani yleensä ketään ei ole kotona, paitsi eläimet tietysti... Menen huoneeseeni läksyjen pariin. Jonkin ajan kuluttua isäni saapuu kotiin. Hän on juuri hakenut pikkusiskoni tarhasta. Sitten se alkaa taas; kuulen huoneeseeni asti kuinka hän ryhtyy taas kaksin käsin juomaan kaljaa, kuulen kuinka availee kaljapulloja. Silloin kyllä olen niin turhautunut, tiedän mitä on tulossa... Äiti saapuu kotiin. Ei aikaakaan kun syntyy taas hirveä riita.

Ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin uhkatekijöillä ei ole virallista kilpailusarjaa. On kuitenkin useasti todettu, että alkoholia voidaan pitää kansanterveyden ja hyvinvoinnin suurimpana yksittäisenä uhkatekijänä. Kroonisten alkoholisairauksien tilastot, rattijuopumustilastot, väkivaltatilastot, lastensuojelutilastot ja erilaiset viestit sosiaali- ja terveydenhuollon kentiltä kertovat surullista kieltä.

Alkoholikulttuurimme on muuttunut. Yhtenä esimerkkinä naisten alkoholinkäyttö on 1960-luvulta seitsenkertaistunut ja naisten alkoholikuolemia on nyt 15 kertaa enemmän kuin silloin. Suurin kuolleisuus on kuitenkin vielä keski-ikäisten miesten keskuudessa. Alkoholiperäiset sairaudet ja alkoholimyrkytykset taas ovat kaksinkertaistuneet nykyisen alkoholilain voimassaoloaikana. Kaikki muutokset voidaan vetää yhteen esimerkiksi siihen, että työiässä kuolleiden miesten ja naisten yleisimmäksi kuolinsyyksi on 2000-luvulla noussut alkoholiperäinen tauti tai tapaturmainen alkoholimyrkytys.

Alkoholihaitat eivät kuitenkaan ole tilastoyksiköitä, vaan todellista inhimillistä kärsimystä ja hätää. Alkoholin aiheuttamat sosiaaliset ja terveydelliset riskit ja haitat ovat nykyään osa liian monien lasten ja aikuisten todellisuutta – riippumatta siitä juoko itse lainkaan.

On uskallettava kysyä vaikeita kysymyksiä.. Onko olemassa sellainen alkoholihaittojen taso, joka meidän pitäisi hyväksyä. Mielestäni ei. Yksikään alkoholin tai tupakan tai huumausaineidenkaan aiheuttama sosiaalinen tai terveydellinen ongelma ei ole luonnonlaki - jotain sellaista, joka meidän vain pitäisi hyväksyä. Jokainen alkoholihaitta on ihmisen aikaansaama - joko se aiheutetaan itselle tai se aiheutetaan toiselle ihmiselle tai yhteiskunnalle.

Käsitlemme yleensä seminaareissa ja juhlapuheissa luontevasti vaikkapa alkoholia liikenteessä, alkoholin aiheuttamia järjestysongelmia tai alkoholin aiheuttamia sairauksia. Mutta katsommeko riittäväsi tilastojen taakse?

Tämän seminaarin lähestymiskulma on osin uusi. Olemme aiemminkin puhuneet rattijuopoista, henkirikoksista, perheväkivallasta, järjestyshäiriöistä ja vaikkapa alkoholin aiheuttamista yhteiskunnallisista kustannuksista. On kuitenkin selvää, että lähes kaikki alkoholin aiheuttamat haitat ja ongelmat kohdistuvat myös muihin ihmisiin tai meihin kaikkiin - koko yhteiskuntaan. Näitä näkökulmia esitellään ansiokkaasti myös Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kirjassa ”Alkoholi- ja päihdehaitat läheisille, muille ihmisille ja yhteiskunnalle”.

Alkoholinkäyttö ei siis ole yksityisasia. Tästä havainnosta seuraa ainakin kaksi asiaa:

Ensiksi, tänäänkin saamme kuulla tutkimustuloksia siitä, että alkoholin käytöstä aiheutuu käytännössä vielä enemmän haittaa ja häiriöitä viattomille sivullisille kuin tupakoinnista. Nykyinen tupakkapolitiikkamme perustuu tutkimustuloksiin, joiden mukaan passiivinen tupakointi on merkittävä terveysriski. Yhteiskunnan vastaus on ollut tiukka tupakkalainsäädäntö.

Esimerkiksi lähipiirin alkoholin käyttö vaarantaa perheiden ja lasten hyvinvointia ja terveyttä vielä pahemmin kuin passiivinen tupakointi. Meidän aikuisten tulee vastata näihin tutkimushavaintoihin sekä katsomalla itseämme peiliin että vähentämällä näitä riskejä lainsäädännöllä. Tätä uutta ajattelutapaa kuvaa hyvin, että Norjan päihdestrategiassa käytetään jo termiä ”passiivinen juominen”.

Toiseksi, koska alkoholin aiheuttamat haitat koskettavat koko yhteiskuntaa, kaikkien meidän on toimittava. Ongelmia ei ratkaista vain sosiaali- ja terveyssektorilla.

Tuossa naapurissa järjestetään tällä viikolla WHO:n terveyden edistämisen maailmankonferenssin tilaisuuksia ja tämä oheistapahtuma liittyy aiheeseen erinomaisesti. Konferenssin teemana on Terveys kaikissa politiikoissa. Tärkein viesti, jota yritämme koko maailmalle julistaa on, että terveysnäkökulmat tulisi ottaa huomioon kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.

Hyvät kuulijat,

Suomea pidetään terveyden edistämisen mallimaana, ja kokous on herättänyt suurta mielenkiintoa maailmalla. Vaikka emme muutoin voi kehua alkoholitilastollamme, uusimmat tiedot alkoholin kulutuksen kehityksestä näyttävät myönteisiltä. Kun edellinen hallitus korotti alkoholiveroa kolme kertaa ja nykyinen hallitus toteutti oman korotuksensa heti toimikautensa alussa, vaikutukset näkyvät. Alkoholin kokonaiskulutus on nyt muutamassa vuodessa laskenut enemmän kuin kertaakaan aiemmin 15 vuoteen. Kuolinsyytilastot laahaavat osittain jäljessä, mutta näemme jo, että alkoholikuolemien määrä on parin viime vuoden aikana laskenut jopa sadoilla hengillä huippuvuosista. Veronkorotuksia jatketaan kehysriihessä tehdyn päätöksen mukaan taas vuonna 2014. Alkoholiverotuksen käyttö on siis erinomainen esimerkki siitä, että veropolitiikalla voidaan suoraan vaikuttaa ihmisten terveyteen.

Juuri eilen eduskunta aloitti keskustelun hallituksen esityksestä joka koskee alkoholimainonnan rajoittamista. Moni ei tule ajatelleeksi, että myös mainonnan rajoitukset liittyvät teemaan ”terveys kaikissa politiikoissa”. Vaikka me täällä Suomes-
sa voimme säännellä alkoholimainontaa omassa alkoholilaissamme, monissa maissa kaikki markkinointiin liittyvät säännökset kuuluvat kauppa- ja teollisuus- tai elinkeinoministeriöiden alueelle.

Uskon, että kaikissa maissa kaikkien poliitikkojen tavoitteena on ”ihmisten hyvä” -
että me kaikki voisimme paremmin. Kaikki poliitikot tarvitsevat politiikan tekemi-
seen tietoa siitä, mikä on nykyinen tilanne ja mitä vaikutuksia erilaisilla päätöksillä
on. Kiitän erityisesti Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkijoita ja julkaiseman-
ne kirjan kirjoittajia siitä, että avaatte yhteiskunnan silmiä näkemään haittatilasto-
jen taakse.

Olemme hallitusohjelmassa myös sitoutuneet tutkimustietoon: ”Alkoholien käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäiseminen perustuu saatavuuden ja hinnan sääntelyyn sekä terveellisten elintapojen edistämiseen. ”

Hallitusohjelma vastaa myös selvästi kysymykseen, mitä hallitus tekee näillä tiedoilla ja näillä periaatteilla. Alkoholiveroa on hallitusohjelman mukaisesti korotettu terveyden edistämiseksi.

Veropolitiikan lisäksi on siis tarve katsoa sitä lainsäädäntöä ja niitä ratkaisuja, jotka ovat johtaneet meidät nykyiseen kulutus- ja haittatilanteeseen. Hallitusohjelman mukaan hallitus toteuttaa alkoholilain kokonaisuudistuksen ja uudistaa myös raittiustyölain kunnissa tehtävän päihdetyön kehittämiseksi.

Tiedämme kaikki, että ihmelääkkeitä ei ole. Tavoitteena ei voi olla alkoholiton yhteiskunta, joten ensimmäinen tavoite tulisi asettaa realistisesti. Useilla toisiaan tukevilla toimilla voisimme ensin vähentää alkoholihaittoja esimerkiksi 20 % ja päättää sen jälkeen jatkosta.

Politiikan tulee olla tavoitteellista toimintaa. Toivon, että jo tämän vuoden aikana voimme koko yhteiskunnassa keskustella siitä, halutaanko alkoholihaittoja todella vähentää ja kuinka paljon. Kansalaisjärjestöt ovat erinomaisesti tukeneet sosiaali- ja terveysministeriötä alkoholihaittojen vähentämisessä ja myös viimeaikaisessa keskustelussa ja valmistelussa. Meidän aikuisten erityinen tehtävä on huolehtia lapsista ja nuorista ja tässä meillä on suuri vastuu. Palaan vielä alussa siteeraamaani Emilia Pakkasen opinnäytetyöhön. Me todellakin tarvitsemme laajaa kansalaiskeskustelua päihhteiden haittavaikutuksista ja vanhempien vastuusta. Nimi-merkki Äiti älä mene kirjoittaa: Taas se on humalassa ja sanoo: ”Minulla on oikeus pitää hauskaa aikuisten ystävieni kanssa”. Eikö sitten mikään muu ole hauskaa? Kiitän vielä Ehkäisevä Päihdetyö EHYTiä hyvästä yhteistyöstä tämänkin seminaarin järjestämisessä ja toivotan teille kaikille antoisaa seminaaria ja hyvää kansa-

laiskeskustelua.